

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Også sendt digitalt

Deres ref.: 15/4064

Dato: 25. september 2015

Vår ref.: 205922

HØRING - OM OMORGANISERING AV KRIMINALOMSORGEN

1. Innledning

Vi viser til departementets høringsbrev av 19.6.2015 vedrørende ovennevnte høring.

Det er en prioritert oppgave for Advokatforeningen å drive rettspolitisk arbeid gjennom høringsuttalelser. Advokatforeningen har derfor en rekke lovutvalg inndelt etter fagområder. I våre lovutvalg sitter advokater med særskilte kunnskaper innenfor det aktuelle fagfelt og hvert lovutvalg består av advokater med ulik erfaringsbakgrunn og kompetanse innenfor fagområdet. Arbeidet i lovutvalgene er frivillig og ulønnet.

Advokatforeningen ser det som sin oppgave å være en uavhengig høringsinstans med fokus på rettssikkerhet og på kvaliteten av den foreslåtte lovgivningen.

I saker som angår advokaters rammevilkår vil imidlertid regelendringen også bli vurdert opp mot advokatbransjens interesser. Det vil i disse tilfellene bli opplyst at vi uttaler oss som en berørt bransjeorganisasjon og ikke som et uavhengig ekspertorgan. Årsaken til at vi sondrer mellom disse rollene er at vi ønsker å opprettholde og videreutvikle den troverdighet Advokatforeningen har som et uavhengig og upolitisk ekspertorgan i lovgivningsprosessen.

I den foreliggende sak uttaler Advokatforeningen seg som ekspertorgan. Saken er forelagt Forsvarergruppens høringsutvalg. Høringsutvalget består av Arild Dyngeland (leder), John Christian Elden, René Ibsen, Knut Rognlien, Mette-Julie Sundby og Inger Marie Sunde.

Advokatforeningen avgir følgende høringsuttalelse:

2. Departementets forslag

I høringsnotat datert 19. juni 2015 foreslår Justis- og beredskapsdepartementet en organisering av

kriminalomsorgen med to forvaltningsnivåer uten regioner (enhetsmodellen). Det fremmes forslag om lovfesting av trekk for oppholdsutgifter ved frigang, utvidet adgang til kontroll av advokat og offisielle myndighetsrepresentanter i fengsel med høy sikkerhet, utvidet kommunikasjonskontroll i fengsel med høy sikkerhet og tilpasning av prøveløslatelsesreglene ved innføring av 30 års strafferamme.

3. Advokatforeningens merknader til departementets vurderinger og forslag

I Kriminalomsorgens organisering

Advokatforeningen merker seg at både Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) og departementet foreslår en annen organisering enn den som ble innført i 2001, men at KDI foreslår en modell der det opprettholdes 3 nivåer (sentermodellen), mens departementet fremmer forslag om en modell med 2 nivåer.

Advokatforeningen støtter departementets forslag og er enig i at den gir grunnlag for en tydeligere ansvars- og oppgavefordeling enn sentermodellen. I tillegg har den potensial til å virke forenklende og avbyråkratiserende. Det viktigste fra Advokatforeningens ståsted er at en ordning med to nivåer gir det beste grunnlag for en ensartet praksis. Det er foreningens inntrykk at dagens system med 3 nivåer og fem ulike regioner ikke nødvendigvis fremmer rettslikhet og likebehandling. Advokatforeningen legger til grunn departementets forutsetning ved innføring av en slik modell at det lokale nivå skal styrkes og tilføres saksbehandlerkompetanse i forkant av overføring av den avgjørelsesmyndighet som i dag ligger på regionnivå, blir gjennomført. Når lokalt nivå så skal treffe avgjørelse i første instans, treffes beslutningen av den som presumptivt skal kjenne den innsatte og de lokale forhold best, samtidig som innføring av et klageorgan for hele landet bør sikre rettslikhet og med det styrke innsattes rettssikkerhet.

II Lovforslagene

Advokatforeningen har merknader til enkelte av endringsforslagene:

§ 9

Norge er internasjonalt forpliktet til å ha en uavhengig tilsynsordning. Advokatforeningen støtter departementets syn på at ordningen med tilsynsråd må opprettholdes og har ikke innvendinger til at KDI beslutter den geografiske inndelingen av tilsynsrådenes ansvarsområde. Foreningen forutsetter imidlertid at det ikke gjøres endringer i dagens ordning hva gjelder oppnevning av tilsynsrådenes medlemmer og at de også i fortsettelsen oppnevnes av departementet.

§ 37 femte ledd

Bestemmelsen gjelder utelukkelse fra fellesskap. Fjerning av regionene foranlediger endringer i bestemmelsen. Premissene er imidlertid uklare og utformingen av bestemmelsen uheldig. Beslutning om utelukkelse skal treffes av lokalt nivå, jf første punktum. Når det gjelder utelukkelse av person under 18 år skal dette "meldes til lokalt nivå" (femte punktum) og ved utelukkelse over 3 dager skal saken "oversendes lokalt nivå". Ved denne begrepsbruken kan det synes som om det samme nivå som beslutter utelukkelse, skal "melde" og "oversende" til seg selv, hvilket neppe er hensikten.

§ 16 a)

Advokatforeningen deler departementets syn på at ruskontroll under straffegjennomføring krever uttrykkelig lovhjemmel og at dette kan innføres ved en henvisning til § 56 i § 16 a).

§ 20 – trekk for oppholdsutgifter ved frigang

Advokatforeningen er enig i at den praksis som allerede er etablert, bør komme til uttrykk i loven, og har ikke innvendinger til ordningen all den tid den innebærer en likestilling mellom innsatte som utfører arbeid i fengselet og de som er i lønnet arbeid under frigang.

§ 27 – utvidet adgang til kontroll

Departementet foreslår å utvide den ordning som i dag gjelder ved besøk til innsatte i fengsler med særlig høy sikkerhet til også å gjelde fengsler med høy sikkerhet. Ordningen vil innebære undersøkelser ved bruk av teknisk utstyr eller hund. Lovforslaget begrunnes med en endret sikkerhetssituasjon de senere år og med det et behov for skjerpning av kontrollen i fengsler med høyt sikkerhetsnivå.

Advokatforeningen konsentrerer sine merknader til forslaget om utvidet kontroll av advokater.

Den foreslåtte endring innebærer en omfattende utvidelse av adgangen til å kontrollere advokater og vil i realiteten innebære kontroll ved ethvert besøk til en varetektsinnsatt helt uavhengig av alvoret i den/de handlinger vedkommende er siktet for. Variasjonen fra sak til sak kan være meget store.

Departementet fremmet et tilsvarende forslag i forbindelse med den nye straffegjennomføringsloven. Advokatforeningen gikk den gangen i mot forslaget og var meget kritisk. Foreningen uttalte bla. følgende:

«Utkastets forslag til kontroll av «forsvaret» jf. §§ 27 og 30 representerer et inngrep i forsvarerens frie adgang til sin klient. Forholdet mellom forsvarer og klient er avhengig av gjensidig tillit. Restriksjonene innebærer at dette blir vesentlig vanskeliggjort. I enkelte land, for eksempel Tyskland, har man et slikt system som foreslått i dette lovutkastet. Dette representerer noe helt nytt i vårt system, og er unødvendig og vanskeliggjør forsvarerens arbeid.»

Advokatforeningen er av den samme oppfatning i dag og kan ikke se at departementet har gitt noen reell begrunnelse for dette kontrollbehovet. Det er heller ikke vist til noe empiri som på noen måte tilsier at advokatene ikke er til å stole på og har misbrukt den tillit som ligger i dagens ordning. Lovforslaget innebærer et vesentlig inngrep i forsvarers frie adgang til sin klient og vil for alle praktiske formål ramme alle besøk av forsvarer, i alle fall under etterforskning/varetekt. Advokatforeningen kan ikke se at departementet utover generelle henvisninger til dagens sikkerhetsnivå har begrunnet en ordning som vil innebære en vesentlig vanskeliggjøring av forsvarerens arbeid og være egnet til å svekke tilliten mellom forsvarer og klient. Advokatforeningen går i mot dette forslaget.

§ 30 – utvidet brevkontroll i fengsel av høy sikkerhet

Departementet fremmer forslag om at innsatte i fengsel med høy sikkerhet unntaksvis og etter en individuell vurdering kan pålegges å føre korrespondanse på et språk de tilsatte behersker. Departementet drøfter selv det problem en slik sensurordning vil representere både overfor den innsattes ytringsfrihet og hans rett til privatliv/respekt for korrespondanse i EMK art 8.

Selv om departementet peker på et endret kriminalitets- og trusselbilde, synes forslaget i første rekke å være begrunnet i økonomiske hensyn. Det er allerede i dag en vid adgang til å kontrollere korrespondanse, men det må brukes ressurser på oversettelse. Advokatforeningen ser at dette er en utfordring for fengslene, men korrespondanse på eget språk vil ofte være eneste mulighet til å opprettholde en viss grad av kontakt med foreldre og annen familie i utlandet, og familien med dem. Mange innsatte i norske fengsler har familier i utlandet som ikke vil kunne lese et brev forfattet på et

språk som norsk fengselspersonell vil kunne lese uten at det blir oversatt. Fengselsinnsatte er frarøvet friheten og muligheten for kommunikasjon ut av fengselet er i utgangspunktet sterkt begrenset. Retten til å ytre seg fritt og kommunisere med sine egne på sitt eget språk må vernes og ikke ofres av økonomiske årsaker. Det er tross alt allerede i dag tilstrekkelig hjemmel for å føre den kontroll som myndighetene finner påkrevet bla. av sikkerhetsmessige hensyn. Advokatforeningen går i mot forslaget.

§ 42

Advokatforeningen har ikke merknader til den foreslåtte tilpasning av prøveløslatelsesreglene etter innføring av 30 års strafferamme.

IV

Advokatforeningen støtter forslaget om innføring av to forvaltningsnivåer (enhetsmodell) i kriminalomsorgen og i det alt vesentlige de endringer i straffegjennomføringsloven som organisasjonsendringen foranlediger. Foreningen går i mot forslaget om utvidet adgang til kontroll av advokater og utvidet kommunikasjonskontroll i fengsel med høy sikkerhet.

Vennlig hilsen

Erik Keiserud
leder

Merete Smith
generalsekretær

Saksbehandler: Trude Molvik
tm@advokatforeningen.no